

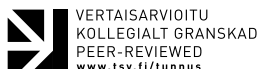
PEKKA VALTONEN

SOTIEN- VÄLINEN SUOMI

REPIVISTÄ RIIDOISTA
KANSAKUNNAN RAKENTAMISEEN

Gaudemus

Teoksen kirjoittamista ovat tukeneet Suomen tietokirjailijat ry ja
Taiteen edistämiskeskus.

Copyright © 2025 Kirjoittaja & Gaudeamus

Gaudeamus Oy
www.gaudeamus.fi

Kansi: Pekka Krankka

Etukannen kuvat ylhäältä alas ja oikealta vasemmalle:

Helsingin kaupunginmuseo; Aarne Pietinen / Museovirasto, historian
kuvakokoelma; Suomen Yleisradio / Etelä-Karjalan museo;

Rafael Roos / Helsingin kaupunginmuseo; Satakunnan museo.

Takakannen, liepeiden ja sivun 2 kuva: Pietinen / Pohjois-Karjalan museo.

KL 92.72 • UDK 948.0

ISBN 978-952-345-336-4

Painopaikka: Otavan Kirjapaino Oy,
Keuruu 2025

SISÄLLYS

JOHDANTO	9
----------------	---

LÄHTÖKOHTA: JAKAUTUNUT KANSAKUNTA.....	19
--	----

Valkoinen ja punainen perintö	21
Väkivallan vaihde jää päälle.....	28
Kirkko ja valkoinen valta.....	31
Osuuskaupat tunnustavat väriä	35
Urheilua eri leireissä	39
Jakautunut vasemmisto	43
Työntekijät ja työnantajat	49
Kiihotusta ja lakkoja vastaan	53
Kielikysymys jakaa porvaristoa	58
Kansa tahtoo kuninkaan – tai sitten ei	63
Porvarillisten puolueiden uusjako	67
Suojeluskuntalaitos sisällissodan perillisenä.....	70

VALTIOLLINEN RAKENNUSTYÖ	77
--------------------------------	----

Tulevaisuuden lähtökohdat	79
Maaliskuun 1919 vaalit ja hallitusmuoto	82
Sotaisia hankkeita	88
Aina Pietariin saakka?	91
Ensimmäinen presidentti ja entinen valtionhoitaja.....	97
Itsenäisyyden tunnustaminen ja Tarton rauha.....	103
Kansainliiton jäsenyyys ja ratkaisu Ahvenanmaasta	109
Turvaa etsimässä.....	113
Suojeluskuntaselkkaus.....	117
Itä-Karjalan kansannousu ja ministerin murha	123

Sosiaalipolitiikka syntyy – nihkeästi, mutta kuitenkin.....	129
Torppareista talollisiksi	133
Punavankien armahdus	137
Paikallista demokratiaa opettelemassa.....	143
Vähäväkisten asialla	147
Työlainsäädäntöä uudistetaan.....	152
Kohti uskonnonvapautta.....	157

ITSEVARMA KANSAKUNTA 161

Talous elpyy, yhteiskunta muuttuu	163
Naisia valtakunnanpolitiikassa	168
Käännös oikealle	172
Kommunistien pidätykset ja hajotusvaalit	175
Akateeminen Karjala-Seura ja kansallismielinen eheytyspuhe.....	180
Taistelu armeijasta	184
Kielikiistan uusia muotoja	188
AKS:lle kilpailija	194
Yllätyspresidentti	197
SDP hallitusvastuuseen – tohtiiko jo kokeilla?	203
Kohusta toiseen	209
Metallialalla kirskuu	213
Kokeilu päättyy.....	216
Suojeluskunnat yhä kiistakapulana	219
Vapausotaa ja Mannerheimia juhlitaan.....	222
Virkamiesten palkkaus hiertää.....	226
Juhlat päättyvät.....	230

TASAVALTA KOETELLAAN 235

Kansanvallan valuviat.....	237
Ammattijärjestön joutsenlaulut.....	240
Lapuanliikkeen esiaste	246
Lapuanliike kanavoi ärtymyksen.....	250
Kansanliike radikalisoituu.....	254
Hallitus puun ja kuoren välissä	259
Marssin ja muikutusten kesä.....	262
Svinhufvudin hallitus ja lapuanliike	268
Rötökset kasautuvat.....	274

Uusi eduskunta ja kommunistilait.....	277
Presidenttiparin kyyditys käännekohtana	282
Kansanliike porvariston päänvaivana.....	286
Kansanliikkeen presidentti	292
Pulaliikkeet ja -puolueet.....	297
Vallankaappaushuhuja.....	303
Kuularuiskuin valtiovaltaa vastaan.....	307
Kapinan peräaallot.....	313
Taluspula kaataa hallituksen	319
Kieliriita pulpahtaa pintaan	323
Alkoholi yhdistää.....	328

VIRTA VIE VASEMMALLE – VAI KESKEMMÄLLE?..... 333

Ennätyshallitus.....	335
Isänmaallinen kansanliike syntyy	339
Äärioikeisto, kirkko ja uskonto.....	343
Oikeistoradikalismi ja poliisi	346
Äärioikeisto marginalisoi itsensä	350
Uusia tuulia eduskunnassa.....	355
Kokoomuksen linjanmuutos	361
Äärilaitoja suitsitaan	364
Sosiaalidemokraatit Kivimäen hallituksen vuosina	369
Sosiaalipoliittisia ratkaisuja	374
Kielikiistan päätös	378
Edistyspuolueen linjariidat.....	380
Maalaisliitto löytää sosiaalidemokraatit.....	383
Sosiaalidemokraatit haluavat hallitukseen – turhaan.....	388
”Ukko-Pekka uudelleen – Luumäelle!”.....	392
Punamultahallitus	396
Juhlia joka makuun	403
IKL:n lakkautusyritys.....	407
Ulkopoliittinen konsensus	413
Kuka Suomea suojelee – ja keneltä?	419

JÄLKISANAT: KOHTI TALVISODAN IHMETTÄ 425

Ristiriita ja konsensus	426
Järjestelmän uhkakuvat	430
Ehetytmisen edellytyksiä.....	435

VIITTEET	441
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	465
LIITTEET	494
HENKILÖHAKEMISTO.....	496